

” Ge alla chansen att återfå tron på livet”

Den 5 november 1954 dog **Stig Dagerman**, 31 år gammal. I sin bil, i garaget utanför huset i Enebyberg, koloxidförgiftade han sig själv till döds. Tankar på att begå självmord hade burits av Dagerman under en stor del av hans vuxna, alltför korta, liv.

När Dagerman dog var min pappa 10 år och han hade redan flyttat, bytt stad och kamrater, ett par gånger. Min farfar erbjöds ständigt nya, bättre villkor inom en konjunkturkänslig textilbransch och de flyttade runt för att skapa sig en så god ekonomisk trygghet som möjligt. Pappa anpassade sig och blev omtyckt genom att vara rolig, lättsam, spännande och tuff. I unga år blev han en social kameleont. Men livet igenom hade han svårt att lita på att relationer skulle vara, att de skulle vara över tid. Det medförde en osäkerhet, att han inte vågade ge sig hän, han vågade inte ge mer av sig själv än vad han kunde bära att förlora och få om ens någon lärde känna honom, **Jerker**, på riktigt.

På sommaren 1973, när pappa var 29 år föddes jag som barn nummer två i en skara om tre. Med en svårmodets rynka i pannan kom jag till en värld som jag än idag inte riktigt förstår. Jag antar att jag skrek.

När jag senare i livet, för ett halvt liv sedan, mådde dåligt och drack mer än jag borde sa pappa att jag lyssnade för mycket på Ulf Lundell. Möjligen hade han rätt. Lundell fick mig att skråla och leva runt och jag identifierade mig med honom när han sjöng om att vara fullast på krogarna. Men jag tror snarare att pappa pratade om sig själv och sin relation till Stig Dagerman. Han visste hur en människa, bortom privata relationer och möten, medvetet eller omedvetet, kan påverka en annan människas liv.

Någon gång på nittiotalet gav pappa, utan någon närmare förklaring, Dagermans *"Vårt behov av tröst är omättligt"* till min äldre bror. Jag ser det som en förklaring till det som senare skulle komma att ske. Hade någon redan beskrivit känslan av meningslöshet så bra, varför göra det en gång till? *"Jag saknar tro och kan därför aldrig bli någon lycklig människa, ty en lycklig människa skall aldrig behöva frukta att hennes liv är ett meningslöst irrande mot den vissa döden."*

Med orden att det är sådant som händer lämnades min mamma och jag, ett par år senare, av de två polismännen som hade framfört dödsbudet. Pappa hade tagit sitt liv, han hade dött av koloxidförgiftning.

Att förklara pappas död med att Stig Dagerman valde samma utgång är naturligtvis befängt. Det är att underskatta pappas intelligens och är förstås, en oerhörd förenkling av en mycket komplex och svår händelse. Men genom Stig Dagermans texter förstod pappa att hans egna tankar även tänktes av andra. Han var inte ensam.

På en liten lapp som pappa efterlämnade kunde jag läsa: *Livet handlar om ständig anpassning*. Och pappas tid av anpassning var slut.

Men jag tror att pappa återigen skulle ha kunnat känna tro, att han återigen skulle ha kunnat bli lycklig och inte meningslöst skulle ha behövt irra mot den vissa döden. Och detsamma tror jag om Dagerman och om alla andra som väljer att avsluta sina liv i förtid.

Man tar inte sitt liv om man är frisk. Och jag ställer mig bakom läkaren Jan Beskows ord, att suicidala personer jobbar intensivt med att inte vilja ta sitt liv. Och jag tror på hans modell, att göra personen med självmordstankar till aktör istället för offer. Det kan ske i så kallade tvåforskarsamtal som Jan Beskow redogjorde för [i Socialpolitik nr 1 2014,](#) där behandlaren och patienten möts som två forskare kring ett

problem de har gemensamt. Ett samtal grundat på jämlikhet och respekt. Patienten är expert på sig själv, sina problem och sin suicidalitet medan behandlaren är expert på förklaringsmodeller och behandlingsmetoder.

Men för att ett sådant samtal ska äga rum krävs förstås att den suicidbenägne, eller någon i dennes närhet, söker och får hjälp, rätt hjälp och inte bara utskriven psykofarmaka.

Björn Augustson